

JEZDECKÉ ROZHLEDY

Redaktor: Podplukovník gšt. Josef Tacl.

ČERVENEC—SRPEN 1938.

Major děl. Igor Elsner:

Několik úvah o rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotkách.

Všeobecně.

V článku „Motorisace a mechanisace v moderních armádách“, uveřejněném ve Vojenských rozhledech čís. 6/1937, str. 617, podává autor úplný obraz rozvoje organisace a použití rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek.

Z toho je vidět, že rychlé motorisované a motomechanisované jednotky jsou určeny k tomu, aby nahradily vyšší jezdecké jednotky staršího typu. To znamená, že mezi vyššími jezdeckými jednotkami a vyššími rychlými motorisovanými a motomechanisovanými jednotkami musí být jistá analogie. Jeví se ve vlastnostech nutných k provádění úkolů, které, ať jsou operační nebo taktické, jsou stejné.

Moderní rychlé motorisované a motomechanisované jednotky mají ovšem velké přednosti před vyššími jezdeckými jednotkami staršího typu. Tyto přednosti jsou:

- větší rychlost a okruh působnosti,
- velká palebná síla a jako důsledek velká průbojnost.

Proto úkoly, které budou dostávat rychlé motorisované a motomechanisované jednotky, budou mnohem těžší, než byly úkoly vyšších jezdeckých jednotek staršího typu. Hlavní rys těchto úkolů, samostatnost, zůstane však stejný. Proto záleží na veliteli vyšší rychlé motorisované a motomechanisované jednotky, aby dokonale využil skvělých vlastností své jednotky a projevil iniciativu a bezohlednou energii.

Ani jeden stát nemá ještě valných zkušeností s použitím rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek. Bojových zkušeností proti rovnocennému nepříteli nemá žádný stát, poněvadž se tyto jednotky zrodily teprve po světové válce. Proto by bylo zbytečné hledat ponaučení o nich ze světové války.

Analogie vyšších jezdeckých jednotek a vyšších rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek dovoluje, abychom si ze světové války, a to z bojů vyšších jezdeckých jednotek, představili, jak bude jejich činnost asi vypadat.

Ve světové válce byly nejrychlejší a nejpohyblivější vyšší jednotky jezdecké. Zkoumáme-li boje vyšších jezdeckých jednotek za světové války, vidíme, že dosáhly úspěchu tenkrát, byla-li správně zhodnocena situace, bylo-li dokonale využito manévrové schopnosti, palebných prostředků a dovedli-li jejich velitelé projevit iniciativu a překvapit nepřítele.

Tytéž zásady budou podkladem dosažení úspěchů vyšších rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek v příští válce.

Nejzajímavějším bojem vyšších jezdeckých jednotek za celou světovou válku je boj ruské 10. jezdecké divise, vedené gen. Kellerem, a 4.

jezdecké divise rakouské, vedené gen. Zarembou, který byl sveden 21. VIII. 1914 nedaleko vesnice Jaroslawic asi 1 km od historického Zborova.

Úkolem 10. jezdecké divise byly přezvědy směrem na Zborov. S 20. na 21. VIII. byla divise ubytována v Bialoglawu. Viz náčrtek 1 a 2.

Úkol 4. jezdecké divise pro den 21. VIII. byl: vyrazit ve 4 hodiny ráno z Nusce, kde byla ubytována, a působit do týlu silné smíšené nepřátelské skupiny postupující přes Olejow na Zborov, jejíž jezdecké hlídky jsou asi 2 km od Zborova (to neodpovídalo skutečné situaci) v dotyku s 11. pěší a 8. jezdeckou divízí.

Dále bude přihlíženo k taktické stránce rozhodování velitelů a k průběhu boje.

10. jezdecká divise ruská měla 18 eskadron, 2 baterie (12 děl) a 8 těžkých kulometů.

4. jezdecká divise rakouská 20½ eskadron, 2 baterie (8 děl), 8 těžkých kulometů a 2 prapory pěchoty.

Situace před bojem. Asi do 7.30 hod. neměli protivníci o sobě skoro žádných zpráv. Kolem 8.30 hod. se 4. jezdecká divise rakouská shromažďuje jižně od Jaroslawic. V tuto dobu právě vyjíždí z Jaroslawic bojový trén divise a shromažďuje se mezi divízi a vesnicí.

Baterie 11. dělostřeleckého oddílu přiděleného divízi postupně zaujímají palebné postavení před frontou divise. — Veškeré pohyby divise, prováděné v semknutých tvarech, zdvíhaly ohromné mraky prachu a tím prozrazovaly přítomnost většího množství jezdeckta nepříteli. Ten, na základě došlých zpráv, již obsadil kotu 424 - Ostrý Garb a trigonometr 126 - Berymowku. Podrobnou situaci 10. jezdecké divise v 8.30 hod. podává náčrtek 2.

Asi v 8.30 hod. byla zpozorována rakouská pěchota v síle jednoho praporu pochoduující v prostoru koty 416 - Jamny směrem jižním.

Gen. Keller dává rozkaz předvoji, aby postupoval proti této pěchotě a pokračoval v postupu dále směrem na Wolczkowce.

Pěchota u Jamny brzo se dostává do palby předvojové baterie 9. jezdecké divise ruské (postupující severně od 10. jezdecké divise) a za krátký čas i do palby baterií 10. jezdecké divise, které zaujaly palebná postavení v prostoru Berymowka-Ostrý Garb. Viz náčrtek 3.

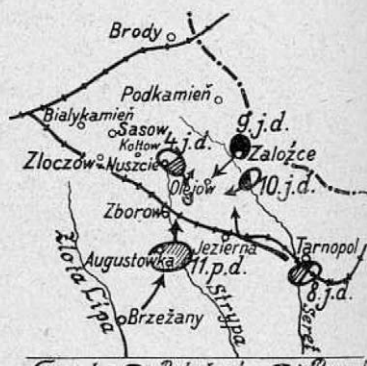
Pod účinnou palbou dělostřelectva rakouská pěchota ustupovala ve směru na Hukalowce a Jaroslawice a na čáře koty 411-410 zaujala obranné postavení. Jižní proud pěchoty pochoduující podél údolí Strypy byl neočekávaně atakován kozáckou „lavou“¹⁾ a rozprášen.

Od zajatců, kteří padli do rukou kozáků, dověděl se gen. Keller, že proti němu je 4. jezdecká divise a pak její složení a umístění.

Na základě zpráv získaných o nepříteli a využívaje příznivé situace (ústup nepřátelské pěchoty, převzetí iniciativy do svých rukou, stále pro-

Situace brzo ráno dne 21. VIII. 1914.

(Podle plk. gšt. Grobického.)

Legenda: ○ Rakušané ● Rusové

Náčrt 1.

¹⁾ lava — zvláštní způsob boje koňmo používaný kozáky.

nikání kozáků) rozhodl se gen. Keller, že provede ataku, aniž vyčká na příchod 9. jezdecké divise. Přední její prvky se objevily na kotě 416-Jamny a byly v dotyku s nepřátelskou pěchotou, která obsadila lesík východně od Hukalowců.

Bylo rozhodnutí gen. Kellera správné? Nezapomeňme, že generál měl k akci volných jen 7 eskadron hlavního voje, poněvadž ostatní byly již v boji, nebo dostaly jiný úkol.

Povšechná situace asi v 8.30 hod. dne 21. VIII. 1914.

(Podle plk. gšt. Grobického.)

Náčrt 2.

Měl právo gen. Keller za podobných podmínek dát vše v sázku a vy-
zvat soupeře k boji?

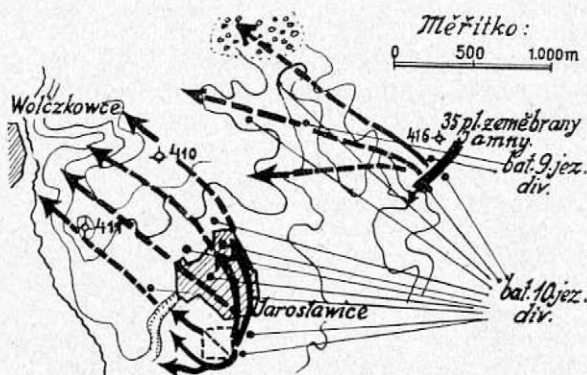
Většina vědeckých rozborů odpoví záporně. Převážná většina velitelů, kteří by se octli v podobném postavení, raději by se vyhnula bitvě alespoň do té doby, než by přišly posily. Avšak gen. Keller se rozhodl útočit. Důvody k útoku spočívaly na duševním dění, podepřeném hlubokou důvěrou vůdce k svým vojákům a neméně silnou vírou vojsk ve svého velitele. Velitel jezdeckta musí umět „být drzý“. Jinak mu uniknou všechny příležitosti, příznivé pro akci jezdeckta. Gen. Keller patřil k těm vzácným povahám, na něž ukazuje přímo prst osudu. A on byl drzý.²⁾

Rozhodnův se provést ataku, vydal gen. Keller rozkaz veliteli hlavního voje (7 eskadron, $\frac{1}{2}$ kulometného oddílu a divisi ženisté), aby skrytě postupoval ve směru Δ 418; dělostřelectvu, aby zesílilo palbu na cíle, které toho času postřelovalo, a sám se štábem a osobní ochranou (stráží) ve snaze všechno vidět a sledovat činnost předvoje a neočekávaje příchodu hlavních sil, přemísťoval se od pozorovatelné k pozorovatelné směrem na Δ 418. Viz náčrtek 4.

Obě baterie 10. jezdecké divise přenesly palbu na podezřelé mračno prachu, zdvihající se stále v prostoru jižně od Jarosławice, kde se často na výšině objevovali jednotliví jezdci, čímž prozrazovali přítomnost většího množství vojska. Viz náčrtek 3.

²⁾ Pplk. Slivinský.

Situace 4. rak.-uh. jezdecké divise v době
od 8.30—9 hod. dne 21. VIII. 1914.

Náčrt 3.

prvního sledu, zasáhly střed divisního zdravotnického oddílu, zabily jeho velitele a vyvolaly mezi koňmi a lidmi paniku. Trény se ihned obrátily do Jaroslawic a zatarasily cestu, právě když šrapnely začaly padat mezi pluky a na baterie. Celý ten čas stály pluky s tasenými šavlemi, připraveny jak na přehlídce k útoku na neviditelného nepřítele. Rakouské dělostřelectvo zahájilo prudký souboj s ruským dělostřelectvem na Berymowce.

Několik granátových a šrapnelových řad zasáhlo kulometry 1. hulánského pluku i 9. dragounský pluk a zároveň zapálilo stohy, u nichž stálo dělostřelectvo. Nosné koně kulometů 1. hulánského pluku se utrhlí a utíkajíce v panice a v nepořádku do Jaroslawic, strhlí za sebou eskadronu za eskadronou. Událo se to právě ve chvíli, kdy velitel 18. jezdecké brigády gen. Ruiz z rozkazu velitele divise chtěl opravit seskupení obou hulánských pluků a vydal rozkaz k přemístění dále na západ, za svah návrší, kde již stál ukryt 15. dragounský pluk.

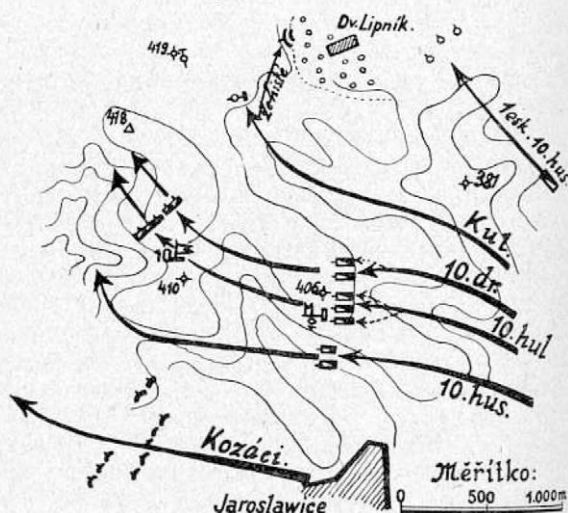
Při vykonávání tohoto rozkazu velitel 1. hulánského pluku plk. Weiss velel: „Kolony v četách rozvinutých vlevo, klusem v chod!“ V tom zmat-

Jak tato palba účinkovala na 4. jezdeckou divisi, uvidíme z následujícího popisu; bylo to morální vítězství ruského dělostřelectva, a 4. jezdecká divise byla do té míry deprimována, že další její činnost byla v těsné souvislosti s jejím duševním stavem, způsobeným dělovou palbou.

V tom okamžiku ruské dělostřelectvo přeneslo svou palbu na stojící (jak na dlaní) rakouské jezdecktvo shromážděné na prostoru 1 km². První šrapnely explodovaly za pluky

Rozvinutí 10. jezdecké divise k atace severně
od Jaroslawic.

(Podle plk. gšt. Grobického.)

Náčrt 4.

ku jeho rozkazy byly zřejmě špatně chápány. Kdosi kdesi vzadu dal povel „Čelem vzad-v chod“ (Umgekehrtschwenken), potom „Cval“ a celá masa jezdeckta, to je 1. a 13. hulánský a 9. dragounský pluk, pádila cvailem do úzké ulice Jaroslawic a přes bahnitě údolí, táhnoucí se od Jaroslawic ke Strypě. Vznikl všeobecný zmatek, zvětšovaný silnou palbou ruského dělostřelectva, která působila nejen fysicky, přes to, že ztráty byly malé, ale měla velký vliv na morálku lidí, kteří byli po prvé v boji. Sražená masa jezdeckta hnala se směrem Wolczkowce; jeden překážel druhému a shazovali se navzájem v těsných uličkách vesnice do bahna s úzkých, zpola rozlámaných můstků. Nikdo nedbal rozkazů ani povelů.

Gen. Ruiz, který se snažil zadržet prchající vlnu, byl i s koněm povalen a jenom zázrakem unikl smrti pošlapáním. Poměrně celý zůstal 15. dragounský pluk, neboť jej dělová palba nezasáhla; byl umístěn vzadu, na křídle a nebyl stržen do všeobecného útěku. Velitel divise, vida všeobecné pomíchání jednotek a zmatek, připojil se k 15. dragounskému pluku a ihned odjel za ustupujícími pluky, dav rozkaz osamocenému dělostřelectvu přerušit po bateriích palbu a ustoupit pod záštitou 2. eskadrony 13. hulánů oklikou na severovýchod od Jaroslawic směrem k pahorku u 410. ...

... Protože si velitel divise, stojе vpředu u stohu zavolal k sobě na rozpravu všechny velitele až do velitelů eskadron, byly v době pomíchání oddíly bez vlastního vedení a velení; nepořádek byl větší tím, že nebylo nikoho, kdo by zakročil. Teprve daleko na východ od Jaroslawic dohnali velitelé své oddíly a začali je seřadovat, pokud již tak neučinili mladší důstojníci.“³⁾

Velitel divise se přesunoval se svým štábem v čele 15. dragounského pluku, podél západního okraje Jaroslawic ve směru $\triangle$ 418, kde podle jeho rozkazu musila se shromáždit celá divise.

Obě baterie 4. jezdecké divise, zajiždějící do nových palebných postavení v prostoru koty 410, se dostaly do palby ruského dělostřelectva. Po zaujetí palebných postavení počal znovu dělostřelecký souboj. Bylo to kolem 10. hodiny. Jednotky, ustupující směrem k $\triangle$ 418, se shromáždily po skončení dělové palby západně od Jaroslawic v kotlině táhnoucí se od $\triangle$ 418 na severovýchodní okraj Wolczkowců.

Gen. Zarembo, chtěje pomoci pěchotě, kterou stále tlačila kozácká „láva“, nařídil, aby 1. hulánský pluk atakoval pravé křídlo kozáků. Ale sotva pluk vyjel, byl rozkaz odvolán. Gen. Zarembo dostal totiž zprávu o přibližování ruského jezdeckta ve směru Hukalowce. Pluk však mezitím dosáhl již návrší a octl se v rychlé palbě dělostřelectva z Berymowky, proto se obrátil na ústup a při tom narazil v úžlabině na stojící tam 15. dragounský pluk a vnesl nepořádek i v jeho řady.

Kozáci ve smyslu rozkazu gen. Kellera pokračovali v postupu (již pěšky), zdolali odpor u Jaroslawic, obsadili je kolem 10. hod. a postupovali směrem na Wolczkowce.

Gen. Zarembo zamýšlel ustoupit s divisi na západní břeh Strypy, ale na naléhání svého náčelníka štábu zůstal přece při svém původním rozhodnutí, t. j. přesunout divise do prostoru $\triangle$ 418-dvůr Wolczkowce a útočit na nepřitele přes Lipník na kotu 416 Jamny.

Pluky se přemísťovaly podle rozkazu velitele divise na sever podél Strypy jsouce kryty proti východu hřbetem $\triangle$ 418. Viz náčrtek 5.

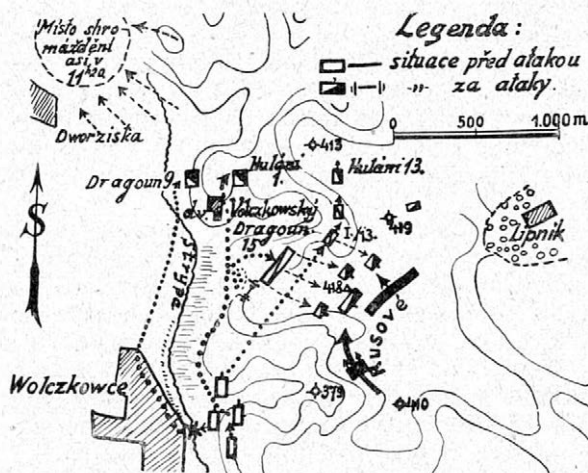
³⁾ Plk. Grobický.

13. hulánský pluk dostal úkol chránit dělostřelectvo, které bylo ještě v palebném postavení v prostoru koty 410, a měl se později přemístit na levé křídlo divise.

Kolem 10.30 hod. se 1. hulánský pluk shromáždil severně od dvora Wolczkowce, 15. dragounský pluk se shromažďoval v prostoru lesíka na západním svahu Δ 418, 9. dragounský pluk byl v údolí západně od 1. hulánského pluku, 13. hulánský pluk stál ještě na původním místě.

Situace 4. rak.-uher. jezdecké divise v době
od 10.15—11.30 hod. dne 21. VIII. 1914.

(Podle gen. prof. Golovina.)

Náčrt 5.

Po dosažení prostoru Δ 418 dvěma čelními pluky počaly se baterie na rozkaz velitele divise přemísťovat do palebných postavení u lesíka na západ od svahu Δ 418. Odjezd ze starého palebného postavení byl obtížný, poněvadž se prováděl pod palbou ruského dělostřelectva, avšak byl proveden v pořádku.

Velitel 13. hulánského pluku, pokládaje svou úlohu za skončenu, počal se přemísťovat na příkazané místo. Naraziv na pochodu na přemísťující se baterie, odbočil s celým plukem vpravo, a jsa kryt Δ 418 z východu, pohyboval se podél svahu směrem severovýchodním.

Z těch míst bylo vidět stanoviště 1. hulánského pluku a 9. dragounského pluku; bylo vidět také velitele divise a velitele obou brigád se štáby, které stály přímo na východ od lesíka na západním svahu Δ 418 očekávající shromáždění 15. dragounského pluku.

V té situaci velitel 13. hulánského pluku dostává úplně nahodilou zprávu o přibližujícím se ruském jezdecktvu.

Velitel pluku vyjel trochu výše ke hřbetu a zpozoroval velký proud ruského jezdeckta, pochoduující ve směru severozápadním. Aby mu nepřítel nevpadl do boku, mění velitel pluku tvar a z pochodového proudu přechází do šiku obráceného čelem směrem východním, t. j. směrem k nepříteli.

Za krátký čas potom mění velitel pluku zase tvar, přichází znovu do pochodového proudu a cvałem vede pluk směrem východním, máje v úmyslu zaskočit pravé křídlo nepříteli. Gen. Zarembo posílá svého ordonančního důstojníka s rozkazem, aby odvedl 13. hulánský pluk směrem západním. Ale velitel pluku, máje zato, že na provedení rozkazu velitele divise již nemá času, pokračuje společně s plukem cvałem dále v původním směru.

15. dragounský pluk, jenž byl alarmován velitelem 11. dělostřeleckého oddílu, vylezl po prudkém svahu a zaujal novou formaci v pocho-

dovém proudu směrem jižním. Jedna baterie v té době zaujala palebné postavení východně od lesíka a svou palbou zahнала menší skupinu Rusů (byl to štáb jednoho jezdeckého pluku se spojovacím družstvem).

Gen. Keller se svým štábem a tělesnou stráží se posunoval stále od pozorovatelné k pozorovatelně před valným vojem divise, neboť se obával, že rychlý vývoj událostí nedovolí včas převzetí hlášení od průzkumu a včasné vydání rozkazů podřízeným jednotkám.

Dosáhnuv jihovýchodní části $\triangle$ 418, zpozoroval gen. Keller neočekávaně ve vzdálenosti asi 1000 kroků rakouskou baterii, zajíždějící do palebného postavení a vpravo od ní nepřátelské jezdectvo, pochoduující směrem severním (13. hulánský pluk), jehož sílu odhadoval na 6 až 7 eskadron. Rozhodnutí gen. Kellera je rychlé, rozkazy krátké. Trubač troubí ataku; dragouni a huláni, dohromady 5 eskadron, musí atakovat čelně, husaři, 2 eskadrony, musí následovat stupňovitě do leva a atakovat nepřítele do pravého boku. Viz náčrtek 4. Při rozvinování hlavních sil k atace půl kulometného oddílu (4 kulometry) pod záštitou divisních ženistů zaujímá palebné postavení jihozápadně od lesíka u dvora Lipník.

Asi v tentýž čas se přemísťuje kupředu jedna baterie 10. jezdecké divise a zaujme palebné postavení v prostoru koty 406. Eskadrona záštity (10. hulánský pluk) se přesunuje do lesíka východně od Hukalowců, jež vyklidila nepřátelská pěchota. Gen. Keller se štábem a záštitou se zastavil u koty 410.

Pluky rozvinuty projely klusem kolem gen. Kellera směřujícíe pravým křídlem ke $\triangle$ 418.

K srážce částí dvou jezdeckých divisí dochází na jihovýchodním svahu $\triangle$ 418 a trvá velmi krátkou dobu, a to: mezi 11. a 11.10. Srážka ta má tři rozhodná údobí, a to:

- 1) srážka 2 eskadron 13. hulánského pluku s 5 eskadronami ruskými,
- 2) ataka 5 eskadron 15. dragounského pluku,
- 3) úder 2 eskadron 10. hulánského pluku do pravého boku, jež rozhodly boj ve prospěch Rusů. Viz náčrtek 5.

Probereme je postupně za sebou.

1. ú d o b í.

1. korouhev 13. hulánského pluku cválajícího na sever byla na zadu proudu. Její velitel mjr. Vidale, když byl upozorněn křikem zezadu o náhlém objevení Rusů, přesvědčuje se o tom osobně a vida již Rusy postupující v samé blízkosti, bez rozkazu na vlastní odpovídání a z vlastní iniciativy, nemaje již času hlásit o svém rozhodnutí veliteli pluku, mění tvar a v šiku obráceném na východ vyráží k atace proti Rusům. Kulometná eskadrona 15. dragounského pluku pod záštitou $\frac{1}{2}$ eskadrony, zpozorovavši ruské jezdectvo, na vlastní vrub iniciativně vyjela kupředu, obsadila kotu 419 a zahájila účinnou prudkou palbu. Právě křídlo Rusů (5. eskadrona 10. dragounského pluku), jež se náhle dostává do této palby, chvílku se zdržuje, avšak na výzvu velitele pluku zase pokračuje v pohybu kupředu.

Když atakující Rusové stoupali do svahu $\triangle$ 418, náhle se objevilo dosud nepozorované rakouské jezdectvo, které cvalem již sjíždělo na ně. Protivníci s křikem „hurá“ hrnuli se na sebe. Kulometná eskadrona 15. dragounského pluku musila zastavit palbu, poněvadž by porážela vlastní

eskadrony. V té chvíli nastala srážka dvou mas jízd. Poněvadž ruský šik byl více méně roztažen (to bylo způsobeno dlouhým pohybem v šiku přes nerovnosti v terénu), rakouští jezdcí pohybující se v hustém sevřeném tvaru vrazili do něho. V okamžiku však křídla rakouských eskadron byla obklíčena a klubko utvořivší se z pomíchaných, kolem sebe sekajících a křičících Rusů a Rakušanů, počalo se pohybovat směrem západním. Tři přední eskadrony 13. hulánského pluku následující svého velitele korouhve, vzdalovaly se pořád na sever.

Velitel 13. hulánského pluku docválal nic netuše do sedla mezi kotou 419 a 418 a teprve tehdy si uvědomil, co se stalo, ale stál bezradně se svým štábem a četou plukovních zákopníků. Jeho pobočník se marně snažil zastavit cválající na sever eskadrony. Podařilo se mu zastavit jen jednu čet; ta se připojila k štábu pluku. Ostatní části II. korouhve, přebrodivše bahnitě údolíčko jihovýchodně od dvora Wolczkowců, se zastavily východně od něho, před 1. hulánským a 9. dragounským plukem. Velitel 13. hulánského pluku, stojící se dvěma četami ve vzdálenosti 200 kroků od místa srážky, nic nepodnikl a tři podřízených mu eskadron nebylo využito.

2. ú d o b í.

Za krátkou dobu jedné až jedné a půl minuty po srážce prvního oddílu atakuje již částečně prvním nárazem desorganisovanou masu ruského jezdeckta 5 eskadron 15. dragounského pluku. Stalo se to takto: Velitel 18. jezdecké brigády, jenž se dověděl o atace I. korouhve 13. hulánského pluku, hlásí to veliteli a současně dává rozkaz 15. dragounskému pluku k atace.

Tento pluk z pochodového proudu obráceného směrem jižním utvořil šik na východ s eskadronami stupňovitě vlevo se štábem a vrhl se na nepřítele. Jakmile gen. Zarembo, který byl se štábem divise a s veliteli obou brigád v čele 4. eskadrony „bílých“ dragounů, dostal hlášení o srážce 13. hulánského pluku s ruským jezdecktem, rozhodl se, že se podívá, co se děje za hřbetem, poněvadž z místa, kde stál 15. dragounský pluk, ještě nikdo nepřítele neviděl. Když vyjel blíž ke hřbetu, zpozoroval najednou ve vzdálenosti asi 1000 kroků blížící se řady ruského jezdeckta a jeho srážku s I. korouhví 13. hulánského pluku.

Trubač dostává rozkaz troubit „ataku“, důstojník štábu divise dostává rozkaz alarmovat 9. dragounský pluk a zbytek 13. hulánského pluku a sám gen. Zarembo s veliteli brigád a štáby hrdinsky vrhá se v čele 15. dragounského pluku na nepřítele. Důstojník, vyslaný k plukům, rozkazy neodevzdal, poněvadž zpozoroval pohyb pluků, a domnívaje se, že již provádějí signál „ataku“, vrátil se. Fakticky signál uslyšen nebyl a žádný ze jmenovaných pluků se akce nezúčastnil. Pohyb ten se prováděl proto, že pluky s počátku nezaujaly správné místo určené velitelem divise a poznávše chybu napravovaly ji.

Náraz 15. dragounského pluku nebyl jednotný. Zvláště pozadu zůstává eskadrona na pravém křídle, která se dostává do palby ruského dělostřelectva.

Náraz dvou čelních eskadron nezměnil ještě situaci a klubko pomíchaných jezdců se stále pohybovalo ve směru severozápadním. Teprve po nárazu eskadrony levého křídla a obklíčení levého ruského křídla počíná se obrácený pohyb. Současně střed ruského šiku byl prorazen a skupina rakouského jezdeckta v síle jedné eskadrony hnala se směrem východním.

„Ještě okamžik a šedé košile počaly řidnout ve středu, dragouni a huláni se rozestoupili a do vzniklé průrvy se vklínila jedna eskadrona druhé rakouské linie s četami za sebou.“

Mimo divisní štáb se hnaly nezádržně vpravo i vlevo od něho, do týlu, osamělí jezdci a skupiny v nepořádku, složené z Rusů a Rakušanů.

Divisní štáb byl již pohlcován touto masou; a v tu dobu se před našimi zraky nesla kamsi do prostoru našeho týlu vyřízená rakouská eskadrona. Ještě nyní jasně vzpomínám na rovnoměrné vmachy a hlučné údery stovek kopyt, jako by to bylo včera a ne před sedmi lety... (píše roku 1921 pplk. Slivinský, zatímní náčelník štábu 10. jezdecké divise).

V tomto kritickém okamžiku projevil gen. Keller ohromnou duchapřítomnost; bez nejmenších pochybností jasně a pevně velel: „Štáb a tělesná stráž v ataku“. To byl jediný možný a v podobných okolnostech poslední rozkaz.

Štáb a tělesná stráž se vrhly s místa cvaletm do boku mimo nás se řítící eskadroně. Náčelník tělesné stráže setník Penzin vytrhl revolver, zamířil a u samého mého ucha vystřelil: velitel jedoucí před rakouskou eskadronou se svalil mrtev s koně, sražený střelou.

Eskadrona nevydržela naši ataku a rychle odjížděla s bitevního pole. Za ní se táhly nespořádané skupiny a jednotliví jezdci.

3. ú d o b í.

Zdalo se, že iniciativa již přechází do rukou rakouského jezdeckva. Hrdinský čin velitele divise a jeho tělesné stráže přispěl mnoho k tomu, aby iniciativa byla udržena, ale nerozhodl boj.

Boj byl rozhodnut na pravém křídle 15. dragounského pluku, jež bylo přepadeno dvěma eskadronami ruského 10. husarského pluku, které se náhle objevily z kotliny vedoucí na jih od koty 410. Husaři s vlajícím praporem narazili na eskadronu 15. dragounského pluku na pravém křídle, prorazili ji a ostrým klínem vrazili do pravého boku a týlu již desorganizované masy rakouských jezdců. Neúspěch na pravém křídle se ihned přenesl po celé frontě a s počátku jednotlivci, skupiny a potom celé části počaly prchat ve směru severozápadním a západním. Gen. Keller, pozoruje celou akci, vydává rozkaz veliteli korouhve husarů, provést ataku na nepřátelské dělostřelectvo. Jedna jeho baterie byla v paiebném postavení u lesíka západně od $\triangle$ 418 a střílela, druhá stála v témž prostoru připravena k přemístění na západní břeh řeky Strypy.

V té situaci byly přepadeny obě baterie husary, kteří provedli ataku. Kozáci již v tu dobu zdolali odpor pěchoty a obsadili Wolczkowce, dvůr Bezodnie a přechody přes Strypu. Po slabším odporu byly baterie zajaty. Záštitu dělostřelectva, aniž se starala a svěřené baterie, samovolně a předčasně ustoupila na pravý břeh řeky Strypy, ponechavši baterie svému osudu.

„Tak se zakončil jezdecký boj u vesnice Wolczkowce. Je zajímavé poukázat na zvláštní náhodu. Boj skončil současně s úplným zatměním slunce. Pole právě ukončeného boje představovalo originální obraz. Slunce zastřené žlutou plenou mdle svítilo, sloupy neulehlého prachu, prosvětlené žlutými paprsky slunce, nesly se po poli jako smutné stíny... Na žlutavém koberci pšenicevno strniště leželi jako červené a modré

skvrny padlí a ranění Rakušané. Mezi nimi, avšak značně řidčeji, vyskytovaly se šedožluté skvrny těl zahynulých a raněných Rusů.

Po poli běhali všude splašení koně, kteří ztratili své jezdce.“ (Plk. Slivinský.)

Po celý čas boje — dva pluky 4. jezdecké divise — 1. hulánský a 9. dragounský — stály nečinně u dvora Wolczkowce, sotva 1 km vzdáleného od $\triangle$ 418 místa srážky. Na východ od nich ještě blíže k místu srážky, stály 3 eskadrony 13. hulánského pluku. Síly těchto jednotek, rovnající se 12 eskadronám, nebylo využito a boje se zúčastnilo mnohem méně než polovice 4. jezdecké divise. Rozkazů od představených velitelů nedostaly a iniciativně nejednaly.

Část rakouského dělostřelectva, zachraňující se před pronásledováním, ujížděla ve směru severozápadním a západním. Skupiny utíkající jižně od dvora Wolczkowce dostaly se do měkkého bahna řeky Strypy a tam padly do rukou 5. sotni⁴⁾ 1. oremburského pluku kozáků (předvoje), která postupujíc z jihu obsadila přechody přes řeku Strypu a z vlastní iniciativy velitele spěchala k místu srážky $\triangle$ 418, odkud bylo slyšet hluk boje a střelbu.

Sotňa přicházela právě v okamžiku, kdy osud boje byl rozhodnut a jezdci 4. jezdecké divise počali prchat s bojiště.

Zde se zachránili jen jednotlivci, ostatní padli sražení šavlí nebo střelbou, nebo se utopili.

Pronásledování na pravém křídle 10. jezdecké divise se provádělo palbou ze západního okraje lesíka západně od $\triangle$ 418. Jedna část ruského dělostřelectva (baterie 9. jezdecké divise), která pozorovala ústup rakousko-uherského jezdeckta, přesunula se v zběsilém tempu do otevřených palebných postavení na 418 a přímou palbou pronásledovala části v panice ustupující směrem na Koltow a Troskianiec k Sasowu a Zloczovu. Viz náčrtek 1.

Palba ruského dělostřelectva byla řízena až do „Na Kamiencu“ odlehlého od $\triangle$ 418 na 6 km. 9. dragounský pluk se octl v dělové palbě, když přecházel přes silnici táhnoucí se z Nuszcze na jih (ve vzdálenosti asi 5 km od $\triangle$ 418), za okamžik se rozlétl v panice a prchaje ve směru severozápadním částečně se rozprášil v lese.

Pokračujíc v ústupu shromáždila se větší část 4. jezdecké divise k večeru v prostoru Bialykiemień Sasov, vzdáleném asi 20 km vzdušné čáry od bojiště.

Z á v ě r.

Jaké ponaučení pro velitele rychlých motorisovaných a motomechanických jednotek všech stupňů můžeme čerpati z tohoto historického příkladu?

1. Je nebezpečí, že rozkazy ve střetném boji, velmi častém právě u rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek, přijdou vykonavatelům pozdě a nebudou již odpovídat situaci, na základě které byly zpracovány. Situace bude se měnit každých 10 minut a velmi značně.

Vidíme, že se gen. Keller se svým štábem a s tělesnou stráží posunuje před svou divisí od pozorovatelný k pozorovatelně jedině proto, že se obává, aby rychlý vývoj událostí neznemožnil včasné odevzdání hlášení a vydání rozkazů.

⁴⁾ eskadrona.

2. Rozhodnutí velitelů nesmí být zdlouhavé; čím menší jednotka a čím má větší manévrovou rychlost, tím má být doba rozhodnutí velitele kratší. Rozhodnutí velitele vyšší rychlé motorisované a motomechanisované jednotky nesmí trvat déle než několik minut, nejvýše desítek minut. Uvědomme si, že v boji u Jaroslawic teprve v 8.30 hod. dostávají velitelé divisi (ruské a rakouské) konkrétnější zprávy o nepříteli a že v 11.15 hod. je již osud boje zpečetěn; boj trvá pouhých 10—15 minut.

3. Snahou každého velitele musí být zajištění osobního styku (zvlášť očekává-li se střetnutí) s podvelitelem, který rozkaz bude vykonávat. Je to nejkratší a nejspolehlivější způsob dodání rozkazu a u rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek lehce uskutečnitelný. Vzpomeňme si, jak důstojník štábu gen. Zaremby vyřizoval rozkaz podřízeným plukům v rozhodný okamžik.

4. Příliš velká hloubka vyšší rychlé motorisované a motomechanisované jednotky může být na závalu vývoji boje, neboť rozvinutí k boji je velmi těžké a zdlouhavé a boj sám bude mít rychlý spád. Na druhé straně nelze shromažďovat motorické a mechanické jednotky na prostoru příliš malém. Případ 4. jezdecké divise rakouské, shromážděné jižně od Jaroslawic, a palba ruského dělostřelectva je nám výstrahou. K tomu přistupuje dnes i činnost letectva.

5. Rychlost manévru se musí projevit ve využití rychlosti strojů, místo vykládání určit co nejbližší k nepříteli a zdaleka již připravovat zasažení útočné vazby.

„Jezdectvo zůstalo i nyní zbraní pohybu a rychlého manévru. Nutnost urychlit manévry musí udržet v jezdecku snahu při každé příležitosti provést třeba jen část manévru koňmo, protože manévry koňmo je značně rychlejší.“ (Gen. prof. Golovin.)

6. Zásadou „překvapit nepřítele“ (pohybem, palbou) musí být proniknutí všichni velitelé rychlé motorisované a motomechanisované jednotky počínaje od nejnižších majících jednotlivé bojové vozy neb automatickou zbraň. Překvapení 4. jezdecké divise (palbou a pohybem) mělo značný podíl na její porážce. Překvapení žádá iniciativu. Úplné překvapení není nikdy možné bez iniciativy velitelů všech stupňů. Vyšší velitel nikdy nezná tak dobře situace jako velitel, který přímo vede boj (velitel setniny — oddílu). Situace bude se měnit velmi rychle a vyšší velitel nebude moci včas na ni reagovat.

Iniciativa velitelů má skoro vždy rozhodující vliv na výsledek boje a musí být vlastností každého velitele rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek, poněvadž u těchto jednotek iniciativa velitelů nabývá zvláštního významu.

Uvádím názor gen. prof. Golovina o jednání velitelů v boji u Wolczkowců. „V dějinách i nejlepší vojenské útvary prožívaly minuty morální deprese. Do podobného morálního postavení upadla 4. jezdecká divise u vesnice Wolczkowců. Její části byly právě postřelovány u vesnice Jaroslawic ruským dělostřelectvem. Postupující od vesnice Wolczkowců na sever, byla 4. jezdecká divise zcela náhle atakována ruským jezdeckem, vynořivším se z úžlabin.

Tato ataka byla tak neočekávaná, že se velitel divise postavil sám v čelo nejbližšího pluku.

To má své nepříznivé následky. Velení a řízení divise bylo tím přerušeno a ukončeno. Morální odstředivé síly boje unikají jednotící vůli ve-

litele a do boje jdou jen ty části, které mají v čele hrdiny, jako byl major Vidal. Takových je všude ovšem nepoměrně méně než těch, kteří se snaží vyhnouti se boji nebo alespoň oddálit rozhodnou minutu. Nehledě k tomu, nebude pravdivý ten dějepisec, který neupozorní na to, že u gen. Zaremby byly vážné důvody, aby přece jen osobně vedl v ataku nejbližší jemu pluk; příčiny nutno hledat v oblasti psychické. .“

„Čelem vzad“ jest jeden z vnějších projevů toho psychického procesu, kterým končí každý boj — tak i jezdecký, který můžeme formulovat ve slovech: „zřeknutí se boje“.

Tento psychický proces nachází své vyjádření i v jiných formách. Nejzřetelněji jej vidí pozorovatel, projevuje-li se ve formě „zřeknutí se boje“ vyššího velitele, nařizujícího ustoupit, nebo zastavit útok anebo konečně — to bývá velmi často u jezdeckta — váhavost vrhnout se v ataku.

Boj o Wolczkowce (Jaroslawice) je zvláště zajímavý, neboť velitelé ukázali se vysoce statečnými a rozhodnými. Gen. Keller i gen. Zaremba hledají možnost ataky, vrhají v ni své jezdeckto, a lze-li tak říci, „hrají“ do konce. Gen. Zaremba to dokázal tím, že se postavil v čelo „bílých“ dragounů. Gen. Keller nevede osobně útvary do boje, má šťastnější podmínky, nemusí být vzorem částem 10. jezdecké divise a může do poslední minuty zůstat velitelem řídícím boj. Avšak, jakou chabrost a rozhodnost musil projevít, může být nejlépe charakterisováno jeho vlastními slovy, která řekl po boji rytmistru Barbovičovi, veliteli korouhve ingermánlandských husarů: „Když jsem vrhl do boje svou poslední zálohu, tělesnou stráž, vyňal jsem revolver a rozhodl jsem se, budou-li utíkat, vpálit si kouli do hlavy.“ Je třeba znát gen. Kellera, který překvapoval všechny svou osobní zdatností a jenž dovedl hrdinně jít vstříc smrti v Kijevě (roku 1919), že nechtěl obléci germánský plášť a tímto převlékáním zachránit se od zastřelení Petljurovci (Ukrajinci), aby bylo možno pochopit onu dramatickou sílu jeho slov.

Oba velitelé, gen. Keller i gen. Zaremba, ukázali se jako skuteční bojovní velitelé, na jejichž chabrost může být každá armáda hrda, nehledíc k tomu, která strana zvítězila. „Zřeknutí se boje“ o nich neplatí.

V podobných případech se uskutečňuje tento psychický proces v prostředí druhořadých velitelů. To také vidíme na rakouské straně.

Opravdu, dejte si otázku, proč se z 22 eskadron 4. rakouské jezdecké divise zúčastnilo boje jen 8?

Tři eskadrony hulánského pluku 13, jak si vzpomínáme, odjely cvalet na sever. Rakouský autor to vysvětluje chybnými zprávami o tom, že se tam objevil nepřítel. My však víme, že tyto zprávy nebyly tak chybné, jak myslí rakouský autor — tam se skutečně začaly objevovat části 9. ruské jezdecké divise. Avšak v tom okamžiku, kdy mjr. Vidal (velitel korouhve 13. hulánského pluku, který byl na zadu pluku) začal iniciativně šikovat k atace svou korouhev proti ruským dragounům, kteří se najednou objevili v boku, nemohlo být jiného rozhodnutí pro velitele vpředu jsoucí korouhve, než podporovat atakou své chrabré kamarády. Jen takové rozhodnutí může se nazývat skutečně jezdeckým. Zdali pak není tato skutečnost 13. hulánského pluku jedním z případů „zřeknutí se boje“, jednou z etap mravního „rozkladu“?

A zde je druhý fakt.

Dva pluky: 9. dragounský a 1. hulánský stojí klidně u dvoru Wolczkowců za jízdního boje asi půl kilometru od místa srážky. Čekají rozkaz

velitele divise. Necht' čtenář sám vyřkne svůj soud, my s větší jistotou budeme tvrdit, že je to úkaz, „rozkladného vlivu boje“...

V srdci každého velitele rychlé motorisované a motomechanisované jednotky musí být zapsána zlatá slova gen. profesora Golovina o soudobém jezdecku: „Soudobé jezdectvo nesmí být „vedeno“ do boje. Musí každým svým atomem, každým svým harcovníkem rvát se vpřed k smělému, rychlému manévru.“

7. Ve střetném boji nežádá povaha cílů mohutnosti dělové palby, ta zde nerozhoduje.

Rozhoduje překvapení a rychlost manévru palbou. Těchto vlastností ruské dělostřelectvo využívá dokonale. Jaký účinek měla dělová palba v boji 21. VIII. 1914, jak před atakou, tak i při pronásledování, již víme. Ona připravila vítězství ruské 10. jezdecké divisi.

8. Nezapomínejme, že nejmodernější stroje pohybu a nejmohutnější palebné prostředky ovládá vždy člověk se svými nervy, s citem sebezáchrany a s jinými slabými stránkami, které mnohdy rozhodují boj. Proto průbojným moderním strojům dáme průbojné velitele a kvalitní obsluhu.

Velitelé všech stupňů rychlých motorisovaných a motomechanisovaných jednotek musí především mít srdce vojáka, dále musí být takticky vzdělaní, musí dovést iniciativně využít každé situace, která poskytuje sebe menší výhodu pro jejich stranu, musí mít pevný charakter, zdravé nervy a orientační smysl.

Nebudou-li sebe lepší motory mít nad sebou takové velitele, nesplní rychlá motorisovaná a motomechanisovaná jednotka svůj úkol.

Literatura:

1. Gen. prof. Golovin: „Sovremennaja konnica“.
2. Plk. gšt. J. Grobicki: „Bitva konna pod Jaroslawicami“.
3. Pplk., gšt. Slivinsky: „Boj 10. konnoj divisi u derevni Jaroslawice“.
4. Max von Hoen a Eugen Freiherr von Waldstätten: „Die letzte Reiterschlacht der Weltgeschichte“. Vídeň 1929, Amalthea-Verlag.

Podplukovník gšt. Vít Ondrášek:

Palba a pohyb jezdectva.

Snad se zdá dnes paradoxní, kdy se v určitých státech zrušují jezdecké vyšší jednotky a nahrazují rychlými jednotkami motomechanisovanými, mluvit o palbě a pohybu čistě jezdeckých jednotek. Poněvadž však v jiných státech s úplnou motomechanisací postupují opatrně a mají vyšší rychlé jednotky organisovány tak, že jezdectvo je značnou částí těchto jednotek, pokládám za dobré zmínit se o nich, co se týče palby a pohybu, a srovnat jejich taktické schopnosti se schopnostmi pěchoty. Ostatně podle zkušeností získaných v poslední době se potvrzuje, že, ačkoli strategická rychlost motomechanisovaných jednotek, tvořících jádro rychlých jednotek typu smíšeného, je veliká, přece jen jejich taktická pohyblivost je v srovnání s jezdeckými jednotkami menší. Tyto motorisované jednotky (pěchota na autech) musí normálně před svým zasazením sesednout se svých vozidel značně daleko před čarou dotyku a v přibližovacích tvarech postupovat do východiště. Tak se stávají do jisté míry